№ 236 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 24 **1898** ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 24 № 236

ՔՍԱՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվան 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ".
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻԿԱՅ **1899** ԹՒԱԿԱՆԻ

ՄՇԱԿ

(27-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

«ՄՇԱԿԸ» ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԻ ՆՈՑՆ ՊՐՕԳՐԱՄՄՈՎ ԵՒ ՆՈՅՆ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՄԲ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մ շ ա կ ի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն և մէկ և տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն և ութ ամսվանը՝ 8 ր., եօթ ամսվանը՝ 7 ր., վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., երկու ամսվանը՝ 2 ր. և մի ամսվանը՝ 1 րուբլի:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ա մ ե ր ի կ ա յ ի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Ե ւ ր օ պ ա յ ի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պ ա ր ս կ ա ս տ ա ն ի բաժանորդները՝ 10 րուբլի:

«ՄՇԱԿԻՆ» գրվել կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բազարնայա և Բարօնսկայա փողոցների անկիւն):
Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար, և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ»; իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Յայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով:

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1899 ГОДЪ

НА ЕЖЕДНЕВНУЮ ПОЛИТИЧ. И ЛИТЕРАТУРНУЮ ГАЗЕТУ

„НОВОЕ ОБОЗРѢНІЕ"

(Шестнадцатый годъ изданія)

Въ 1899 г. „Новое Обозрѣніе" будетъ выходить въ Тифлисѣ, какъ и въ прошлые годы, ежедневно, по программѣ большихъ столичныхъ газетъ. Въ истекающемъ году въ газетѣ принимали участые: К. С. Баранцевичъ, Горесмѣховъ, Ивановичъ, Иванъ-да-Марья, Лали, В. В. Лесевичъ, В. В. Лункевичъ, проф. Марръ, А. Хах—овъ и др.

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ: съ пересылкою и доставкою: на годъ—10 р., на полгода—6 р., на три мѣсяца—3 р. 50 к., на одинъ мѣсяцъ—1 р. 50 к. За границу: на годъ—17 р., на полгода—9 р., на три мѣсяца—5 р. (Подписка принимается не иначе какъ считая съ перваго числа любого мѣсяца). Для сельскихъ учителей льгота: подписная цѣна на годъ—7 р., полгода—4 р.

ДЛЯ ГОДОВЫХЪ ПОДПИСЧИКОВЪ, какъ городскихъ, такъ и иногородныхъ, обращающихся непосредственно въ контору редакціи, допускается разсрочка на слѣдующихъ условіяхъ: при подпискѣ вносится—3 р., кь 1-му марта—2 р., въ 1-му мая—3 р. и къ 1-му сентября—2 р.

Иногородные адресуютъ свои требованія: въ Тифлисъ, въ редакцію „Новаго Обозрѣнія".

Подписка и объявленія принимаются: въ Тифлисѣ—въ конторѣ газеты, Барятинская ул.; № 8; въ Батумѣ—въ книжномъ агентствѣ М. И. Николадзе; въ Кутаисѣ—въ книжн. магазинахъ Чиладзе и Бежанейшвили.

Розничная продажа „Нов. Обозр." въ Петербургѣ производится въ газетныхъ кіоскахъ: у Аничкина и Никол. мостовъ, на Казанской площади, у Гостиннаго двора и въ газетномъ агентствѣ въ пассажѣ.

1—3

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Բարեփոխութեան կարիքը.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հայ-ռուսական որբանոցներ. Մի մութ կէտի բացատրութիւնը. Նամակ Մոսկվայից. Նամակ Գանձակի գաւառից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՈՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Հայ կեանքէն:

ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԻՔԸ

Այս օրերս Պետերբուրգում տեղի ունեցաւ մի համառուսական ժողով, որի քննութեան առարկան առանձին հետաքրքրութիւն ունի մեր երկրի համար: Ժողովը նուիրված էր կուրօրտների—բուժատեղերի զարգացման և կազմակերպութեան խնդրին: Գուցէ ոչ մի երկիր այնքան մեծ յարմարութիւններ չունի զանազան տեսակ բուժարաններ հիմնելու, ինչպէս Կովկասը: Մեր հ ա ն ք ա յ ի ն ջ ր ե ր ն արդէն սկսել են շահագործվել. թէ՛ Հիւսիսային Կովկասի նշանաւոր ջրերը, թէ՛ Անդրկովկասի այնպիսի ջրերը, ինչպէս Բօրժօմի և Աբասթումանի հանքային ջրերը, գարձրել են իրանց վրա հեռու տեղերի ուշադրութիւնը: Իսկ դեռ որքան հանքային ջրեր սպասում են, թէ երբ ուշադրութիւն կը դարձնեն իրանց վրա: Չը կայ մի փոքր և շատ նշանաւոր շրջան Կովկասում, որտեղ գոյութիւն չունենան զանազան տեսակ հանքաջրեր: Դա բուժարանների մի շարք է: Միւս շարքումն են ծ ո վ ա յ ի ն լ ո ղ ա ր ա ն ն ե ր ը: Սև ծովի ափերն սկսել են լուրջ նշանակութիւն ստանալ թէ՛ այն պատճառով, որ նրանք յարմար են լողարաններ շինելու համար և թէ այն պատճառով, որ հարաւի տաք եղանակը կարելի է դարձնում օգտվել այդ տեղերից, երբև ձմեռը տ ա ք օ դ և բ ա ր ե խ ա ռ ն կ լ ի մ ա յ ունեցող բուժատեղից: Արդէն գտնված են մի քանի շատ յարմար կէտեր, որոնց վերաբերութեամբ բժիշկներն եկել են նպաստաւոր եզրակացութեան: Կովկասը վերջնականապէս կարող է հիմնել լ ե ռ ն ա յ ի ն առողջ օ դ ո վ բուժարաններ:

Հարստութիւնը մեծ է, բայց նրա մշակութիւնը շատ անբաւարար վիճակի մէջ: Նոյն իսկ Թիֆլիսի նման մի խոշոր կենտրոնում, որտեղ տաք բաղնիքներն ամբողջ դարեր մշակվում են, ոչինչ չէ արված, որպէս զի այդ նշանաւոր հանքային ջրերը կարողանան ծառայել կանոնաւոր բժշկութեան համար: Մինչդեռ արտասահմանում բուժարաններն ունեն յարմարութիւններ յաճախողների համար, ունեն բաւականաչափ բժիշկներ և բժշկական միջոցներ, Կովկասում ջրերը շարունակում են մնալ՝ կամ բոլորովին անմշակ դրութեան մէջ, կամ եթէ արդէն ենթարկվել են մշակութեան, անբաւարար են իրանց կազմակերպութեամբ և անմատչելի ընդհանրութեան համար:

Բալնէօլօգների ժողովում շատ իրաւացի կերպով նկատեցին հեղինակաւոր անձինք, թէ չը նայելով Ռուսաստանի հարուստ հանքային ջրերին և ուրիշ բուժատեղերին, Ռուսաստանի բնակիչներից շատերը գերադասում են գնալ արտասահման այնտեղի կուրօրտներում բժշկվելու: Ժողովը, բացի բժշկական զանազան կատարելագործութիւններից, կարևոր է գտնում մտցնել բազմաթիւ կենցաղավարական բարեփոխութիւններ, որպէս զի բժշկվողները կարողանան դիւրութիւններ ունենալ բուժարաններում:

Սակայն հեշտ է ասել կենցաղավարական բարեփոխութիւններ: Դրանց մտցնելու համար բաւական չէ միայն ղեկավարող շրջանների յօժարակամութիւնը, այդտեղ կարևոր է և ամբողջ ազգաբնակութեան մասնակցութիւնը: Մենք ամենքս պէտք է ջանք գործ դնենք, որ առհասարակ բարձրանայ կենցաղավարութեան մակերևոյթը, որ մենք մարդկանց համար ստեղծենք դիւրութիւններ, որոնցից օգուտ կունենանք թէ՛ մենք ինքներս և թէ՛ մեզ մօտ եկող հիւրերը: Մասնաւոր անձինք, ձգտելով իրանց շահերն առաջ տանել, չեն մտածում ուրիշների յարմարութիւնների համար և շատ անգամ հարստահարում են նրանց, որոնց պէտք է պաշտպանէին և նպաստաւոր պայմանների մէջ դնէին: Պէտք է փոխել գործելու եղանակը և մտածել միմեանց օգտաւէտ լինելու և միմեանց պաշտպանելու գործի մասին:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ-ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑՆԵՐԸ

«С. Петерб. Вѣдомости» լրագրի մէջ կարդում ենք.

«Եղբայրական օգնութիւն Թիւրքիայի վնասված հայերին» ժողովածուի խմբագրութիւնը խնդրում է մեզ յայտնել, որ վերջին օրերս ստացվել են նուէրներ—մեծ իշխանուհի Ելիզավետա Ֆէօդօրօվնայի հրամանով ուղարկված՝ 100 ր., Ա. Ի. Մանթաշեվից—1000 ր., Գ. Մանուկ-բէյից և Վ. Միխայլօվից—200-ական րուբլի, Կօչեարէվից (Ռօստօվից), Մ. Մօրօզօվից, Է. Ցիմման և ընկ.-ից—100-ական րուբլի, տ. Կ. Ժամհարեանից, Գ. և Ա. Ապօրիններից, Ի. Ջանումեանից, Ա. Տէր-Մկրտչեանցից, Ա. Միրելիզից, Ա. Սպենդիարեանից, իշխան Շչերբատօվից և բարօն Կնօպից—50-ական րուբլի, Իւ. Վիշնեվսկուց—35 ր., Բիկօվսկուց, Կօբիլինից, Պօղոսեանից, Գ. Խանճիեվից, Մ. Բ. Լազրէվից, Ա. Մասլօվից, Ն. Կարօտկօվից, Ս. Շահազիզից, կոմսուհի Լօրիս-Մելիքօվից, Կ. Եղօվից և անյայտից—25-ական րուբլի, Զարեկինից, Իւզբաշեանից և Սուքաչուց—20-ական րուբլի: Դրամարկղի վիճակը հնարաւորութիւն է տալիս բանալ երրորդ «հայ-ռուսական ապաստարան», և այդ նպատակին յատկացրած 5000 րուբլի գումարից ուղարկված է դեսպան Զինօվիէվին 2000 րուբլի»:

Ցանկալի է, որ մեր հարուստները յիշէին այս տօն օրերին «հայ-ռուսական» ապաստարաններում խնամվող որբերին և թշուառներին և հասցնէին իրանց նուէրները ժողովածուի խմբագրութեան:

ՄԻ ՄՈՒԹ ԿԷՏԻ ՊԱՐԶԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

I

Յունվարի 1-ից պիտի գործադրվի արդիւնաբերական նոր հարկերի վերաբերեալ օրէնքները, և մինչև այդ օրը ամեն մի առևտրական, արդիւնաբերական և այլ այսպիսի հիմնարկութիւն, պէտք է իր համար օրէնքով որոշված դոկումենտները վերցրած լինի:

Բնականաբար հարց է ծագում՝ ո՞վ ի՞նչ դոկումենտ պիտի վերցնի և ո՞վ ո՞րքան պիտի վճարի:

Մեր յօդուածի բուն նպատակը պարզ հասկանալու համար՝ անհրաժեշտ է մեզ մի համառօտակի ակնարկ գցել ընդհանրապէս այս նոր արդիւնաբերական հարկերի վրա:

Ամբողջ կայսրութիւնը բաժանված է դասակարգերի, ի նկատի ունենալով, թէ որտեղ առևտուրը և արդիւնաբերութիւնը շատ կամ քիչ է զարգացած: Այդպիսով երկու մայրաքաղաքները հաշւած են առանձին, մնացածները 4 դասակարգի են բաժանած: Անդրկովկասի քաղաքներից միայն Թիֆլիսն է առաջին դասակարգի: Բագուն և Բաթումը երկրորդ դասակարգին են պատկանում. երրորդ դասակարգին պատկանում են Բագուի գաւառը, Գանձակ քաղաքը, Փօթի, Քութայիս և Երևան քաղաքները: Մնացածները համարվում են չորրորդ դասակարգի:

Բացի դրանից, թէ առևտրական և թէ արդիւնաբերական հիմնարկութիւնները, նայելով իրանց զարգացման աստիճանին, բաժանված են կարգերի: Ամենից առաջ որոշված են միմեանցից առևտրական և արդիւնաբերական հիմնարկութիւնները և ապա ամեն մէկն առանձին-առանձին բաժանված են կարգերի: Այդպիսով առևտրական ձեռնարկութիւնները բաժանված են 5 կարգի, իսկ արդիւնաբերական ձեռնարկութիւնները՝ 8 կարգի: Մի և նոյն գործը վճարում է աւել կամ պակաս հարկ, նայելով թէ նա ո՛ր դասակարգի քաղաքի, գաւառի և կամ տեղի վրա է կատարում իր գործողութիւնները: Օրինակ՝ երկրորդ կարգի վաճառականը Թիֆլիսում պիտի վճարի 150 ր., այն ինչ նոյն վաճառականը Երևանում պիտի վճարի 75 ր., Հին-Նախիջևանում 50 ր.:

Այժմ տեսնենք, թէ երրորդ դասակարգին պատկանող մի որ և է քաղաքում, օրինակ՝ Երևանում, ո՛ր տեսակին ո՛րքան պիտի վճարի: Վերցնենք միմիայն առևտրական ձեռնարկութիւնները: Առաջին կարգի վաճառականական հիմնարկութիւնները պիտի վճարեն 500 ր., երկրորդ կարգինը՝ 75 ր., երրորդ կարգինը՝ 15 ր., չորրորդ կարգինը՝ 6 ր.:

Իսկոյն և եթ աչքի է ընկնում, թէ ինչ մեծ զանազանութիւն կայ առաջին և երկրորդ կարգի վկայականների արժէքի մէջ. ո՛րտեղ է 500 ր. և ո՛րտեղ 75 ր.: Բացի դրանից, 500 ր. վկայականը պետական, տեղական և քաղաքային հարկ աւելի շատ է վճարում, քան երկրորդը:

Ի նկատի ունենալով առաջին և երկրորդ կարգի վկայականների արժէքների զանազանութիւնը, պարզ է, որ ամեն մի վաճառական և այլ առևտրական հիմնարկութիւն, աւելի ևս հետամուտ կը լինի որոշելու և իմանալու, թէ ինքը ո՛ր կարգի պիտի համարվի նոր օրէնքներով —երկրո՞րդ, թէ առաջին: Ահա այստեղից էլ ծագում է հետևեալ տարաձայնութիւնը: Այստեղ բառացի կերպով առաջ ենք բերում պոլոժէնիէյից այն յօդուածները, որոնցով որոշվում են առևտրական ձեռնարկութիւնների առաջին, երկրորդ և երրորդ կարգի վաճառատները:

Առաջին կարգի վաճառատուն. Оптовая торговля, т. е. продажа всякаго рода товаровъ преимущественно партіями, главнымъ образомъ торговцамъ и промышленникамъ.

Երկրորդ կարգի վաճառատուն. Розничная торговля, т. е. преимущественно раздробительная продажа всякаго рода товаровъ, какъ мелочнымъ торговцамъ, такъ и потребителямъ.

Երրորդ կարգի վաճառատուն. Мелочная торговля, т. е. раздробительная продажа товаровъ исключительно потребителямъ, изъ состоящихъ изъ одного покоя заведе-

нія, при коихъ можетъ быть, кромѣ хозяина или замѣняющаго послѣдняго взрослаго члена его семьи, не болѣе однаго взрослаго наемнаго приказчика.

Հէնց առաջին ակնարկից երեւում է, որ առաջին և երկրորդ կարգի սահմանը պարզ չէ որոշված և նայելով թէ ով ինչպէս կը բացատրէ՝ «оптовая» և «раздробительная» խօսքերը և ինչպէս կը հասկանայ: Մ. Մուսինեան

ՆԱՄԱԿ ՄՈՍԿՎԱՅԻՑ

Դեկտեմբերի 15-ին

Այստեղ արդէն սկսվել է հայկական երեկոյթների ու ներկայացումների սեզօնը: Ամսիս 13-ին, ռուսաց ազնուականների ժողովարանում կայացաւ սովորական «հայկական երեկոյթը», որ մշտականից աւելի ժողովուրդ էր գրաւել: Խօսել երեկոյթի նշանակութեան մասին, մենք աւելորդ ենք համարում, կաշխատենք միայն մի քանի տեղեկութիւն հաղորդել ներկայ տարվայ երեկոյթի վերաբերմամբ:

Երեկոյթը տրվեց երկար տարիների ընթացքում մշակված տիպով, այնպէս որ մի նոր աչքի ընկնող բան չը կար. նոյն՝ ռուս սիրողներից բաղկացած, այլազգի խմբապետի ղեկավարութեամբ՝ հայկական զգեստներով՝ «հայ-ժողովրդական երգեր» երգող խումբը, նոյն՝ օտարազգի կոմպօզիտորների գրած՝ «կովկասեան» կամ «արեւելեան եղանակներ» նուագող՝ երաժշտական խումբը, նոյն՝ զանազան արիաներ երգող՝ կայսերական թատրոնների երգիչները, նոյն «լեզգինկան ու կինտօուրին բեմի վրա» ու նոյն «արեւելեան ճաշակով զարդարված դահլիճները»: Գլխաւոր փոփոխութիւնը կայանում է միայն նրանում, որ փոխվում են հայկական աւերակներից ու բնութիւնից վերցրած տեսարանները:

Բայց չէ կարելի չը խոստովանել, որ երեկոյթը դնող «կառավարիչ մասնաժողովը» մեծ խղճմտանքով էր վերաբերվել իր գործին և ներկայացրել էր հասարակութեանը (գլխաւորապէս՝ ռուս, որովհետև հայ հասարակութեան որոշ մասը դարձեալ աչքի էր ընկնում իր... բացակայութեամբ) մի, յիրաւի, կախարդական երեկոյթ («волшебный», ինչպէս ասում էին ռուսները): Ճիշդն ասած, երեկոյթ սարքողները մեղաւոր էլ չեն, որ նորութիւններ չեն լինում. հասարակութեան այն մասը, որին յատկացվում է երեկոյթից գոյացած արդիւնքը, այնքան անապահով է, որ թողնել երեկոյթի այս կերպարանքը, որին արդէն սովորել է հասարակութիւնը, և մի նոր բան մտցնել, շատ վտանգաւոր է. փիասկօն անխուսափելի կը լինի. ուրեմն ակամայ մոռացվում է երեկոյթի միւս՝ բարոյական նշանակութիւնը. հարկաւոր են երկար տարիներ, որպէս զի կարելի լինի մի նոր, աւելի կատարեալ տիպ ստեղծել «հայկական երեկոյթների» համար:

Այստեղ է գտնվում այժմ պ. Կարա-Մուրզան, որը մտադիր է յունվարի 8-ին տալ իր առաջին կօնցերտը. խումբը արդէն սկսվել է կազմակերպվել. կը մասնակցեն նաև ռուս օրիորդներ և ուսանողներ: Այստեղ է և երգչուհի օր. Խօջայեան, որ մի քանի օր առաջ երգեց Մոսկվայի «Պատմական մուզէյում»՝ Պօլօնսկու և Չայկօվսկու յիշատակին տրված երեկոյթում և, շնորհիւ իր լաւ մշակված, դուրեկան ձայնի՝ մեծ աջողութիւն ունեցաւ: Երևի յարգելի օրիորդը կը մասնակցի պ. Կարա-Մուրզայի կօնցերտին:

Վերջին ժամանակներում, առաջին անգամ, դուրս եկաւ լուրջ դերում կայսերական օպերային թատրոնի երգիչ Ամիրջանեան (Ա. Սիմօնի «Սիրոյ յաղթանակի երգը» օպերայում) և լաւ ընդունելութիւն գտաւ: Մի քանի արիա նա կրկնեց: Լսում ենք, որ նա շուտով կերգէ «Տրուբադուր» օպերայում՝ կոմս դի-Լունայի պատասխանատու դերը: Ցանկանում ենք աջողութիւն:

Այստեղ և, ինչպէս լսում ենք, Պետերբուրգում, պատկերահանդէսներում մի քանի հայ նկարիչների պատկերներ են դրված: Ցանկալի կը լինէր, որ մեր բոլոր նկարիչները խմբվէին և մի զուտ հայկական պատկերահանդէս սարքէին: Դա անկարելի բան չէ, մանաւանդ որ վերջին ժամանակները նրանց թիւը (կամ և նկարչուհիներ) բաւականին ստուարացել է. հայկական կեանքը, հայկական բնութիւնը բոլորովին ծանօթ չեն քաղաքակրթված աշխարհին. պատկերահանդէսը լաւ միջոց կը լինի հայկական կեանքի տիպական երևոյթները ցոյց տալու, մի և նոյն ժամանակ մեր նկարիչների աշխատանքը աւելի լուրջ գործադրութիւն կը գտնի: Այդ հարցը մի քանի տարի առաջ արծարծել էր մեր մամուլում նկարիչ պ. Կ. Պետրոսեան, բայց, ոչ մի աջակցութիւն չէր գտել: Մեր կարծիքով, հարկաւոր է՝ պատկերահանդէսի հարցը լուրջ քննութեան ենթարկել: Լ. Ն.

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆՁԱԿԻ ԳԱՒԱՌԻՑ

Զարդախլու, դեկտեմբերի 10-ին

Ներկայ տարվայ յուլիս ամսում Զարդախլու գիւղից մի քանի լուրեր տպվեցին «Մշակ» լրագրում՝ կարկուտի մասին, թէ ինչպէս՝ գիւղացիների միակ ապրուստի միջոց արտերը երկու անգամ յաջորդաբար կարկուտը ոչնչացրեց, ինչպէս գետնին հաւասարեցրեց գիւղացու ամբողջ տարվայ ապրուստը: Գիւղացիները մնացել էին շուարած. ինչ անէին, ինչպէս վարվէին կարկըտահար արտերի հետ: Եթէ հնձել էին տալիս՝ կրկնապատիկ պարտքի տակ էին ընկնում, որովհետև հնձողները, իբրև հնձելու վարձ, կրկնապատիկ գին էին ուզում. ստացածը մխածի կէսն էլ չէր ծածկում: Ի վերջոյ՝ նրանք հնձել տուին, մտածելով, որ գոնէ անասունների համար դարման կունենան:

Բնութեան տուած վնասների առաջն առնել մարդիկ չեն կարող, բայց հօ կարող են վնաս ու պատուհաս առաջացնող աւազակ մարդկանց առաջն առնել, պատժել նրանց: Օր, շաբաթ, ամիս չէ լինում, որ գողութիւն չը պատահի մեր գիւղում: Մայիս ամսի 14-ից սկսած մինչև նոյեմբերի վերջերը տարված են մեր գիւղից մինչև 60 հատ կովեր, եզներ, ձիեր, էշեր, իսկ ոչխարին հաշիւ ու թիւ չը կայ: Սակայն այս անասունները ումի՞ց են տանում,—խեղճ աղքատից, այնպիսի աղքատից, որի ընտանիքի միակ ապրուստը մէկ հատ կովն է, մի զոյգ եզն է: Հարուստի ապրանքն ազատ արածում է դաշտերում. ոչ մի աւազակ նրան մօտենալ չէ կարողանում, որովհետև աւազակները ճանաչում են ապրանքատիրոջ, գիտեն որ հարուստը զանգատվելով՝ տասնապատիկ տուգանք կառնի, ուստի և գողանում է խեղճ աղքատից: Գողերն էլ գիտեն, որ աղքատը չը պիտի դիմի արդարադատութեան. դիմի, էլ ո՞վ է նրա աղերսանքին ականջ դնողը: Եւ այսպէս, աղքատի իրաւունքը ամեն տեղ բռնաբարված է. խեղճը միայն արտասունքով է իր սիրտը հովացնում:

Քանի՛ քանի գիւղացիներ եկել են ինձ մօտ երեխայի պէս արտասվել, թէ տունս քանդվել է, իմ երեխաների միակ ապրուստը՝ կովս, «Եանամի-աղբիւր» ասված տեղից գողացել են: «Ա՜խ, վարժապետ-ջան, ինչքան լաւն էր իմ կովը, քանի անգամ 45 րուբլի տուին, չը տուի. բայց հիմա գողացան, ձեռներս մնաց ծոցիս, ես ո՞ր քարին տամ գլուխս. թէ ճար ունիս տես, անունիդ մատաղ, տիրդ սաղաղ, իմ յոյսը դու ես»:

Ասում է խեղճը և կարկուտի պէս արտասուք թափում ու հեռանում: Մի ուրիշը տանուտէրին յայտնում է, թէ «Զօղալլի» անուանված տեղից երկու եզս և մէկ ձիս գողացել են. տանուտէրը հաւաքում է հասկացող մարդկանց և գողերի հետքը տանում է հարևան թուրք օբաները, այն է՝ «Օղլու», «Շէխողար». կազմվում է արձանագրութիւն և ուղարկվում է տեղիս պրիստաւին, բայց արձանագրութիւնը այնտեղ մեռնում է, կամ տեղ չէ հասնում: Մի երրորդը յայտնում է, թէ խանութիս դուռը կոտրել են և 400 րուբլու ապրանք են տարել: Մի չորրորդը խնդիրքով դիմում է գիւղական դատաւորներին, թէ չարդախլուեցի այս ինչ անձնաւորութիւնները (անունները ամբողջ գիւղին յայտնի են), իր երկու ձին գողացել են և տուել Բաղա գիւղացի՝ այս ինչ մարդկանց: Տանուտէրը, գործի իսկութիւնն իմանալու համար, վերցնում է ձիու տիրոջ և մի քանի բանիմաց մարդկանց ու գնում է Բաղա գիւղը. երկար փնտռելուց յետոյ, Բաղա գիւղում յայտնում են, թէ ճշմարիտ է, ձի տուել են իրանց, բայց արդէն ծախված է ուրիշ թուրք գիւղացու վրա: Ձիու տէրը, ահագին ծախսեր անելով, վերջապէս կարողանում է իր ձին յետ բերել. իսկ ձին գողացողը, որ իր գիւղացին, իր հարևանն է, ազատ շրջում է գիւղում: Մի խօսքով, ձիագողութիւնը մեղանում կանօնաւոր առևտուր է դարձել. գողացած ապրանքը 4—6 ամիս պահելուց յետոյ, ձիու կէս գինը առնում են և գողացած ձին յետ բերում: Վերջապէս հասարակութիւնը, համախօսական վճիռ կազմելով, ցանկացաւ ձիագողներին հեռացնել գիւղից, սակայն մի քանի մարդիկ խառնվելով գործի մէջ, խափանեցին և համախօսականը քընում է:

Գիւղի մի քանի ազնեցիկ մարդիկ՝ գիւղից երեք վերստ հեռաւորութեան վրա, «Շամլըղ» անուանված տեղում, ժայռերի մէջ գտնում են մի ահագին փոս, որը այժմ կոչվում է «Շամլըղի սպանդանոց»: Այդ երևելի փոսի մէջ գտնում են նոր մորթված կովերի, եզների, ոչխարների գըլուխներ, ոտներ, փորոտիքներ, ճարպ և այլն: Փոսը գտնողներից մէկը, Խաչատուր Գասպարեան, այնտեղ ճանաչում է իր գողացված կարմիր կովին և մազերը վերցնելով հետը բերում է գիւղը. գանգատվում է գիւղական դատաւորներին և մեղադրում է 4 մարդու: Դատաւորները հրաւիրագրերով կանչում են մեղադրվողներին: Առաջին դատաւորը հարց ու փորձ է անում: Մեղադրվողները խոստովանում են, որ իրանք են փորել այդ փոսը, իրանք են մորթել գիւղացիներից տարած կովերը: Բայց դատաւորները այնքան արդարադատ են, որ ոչ մի բան չը կարողացան անել և գողերն իրանց քէֆին շըրջում են:

Նախկին պրիստաւ Անդրէաս-բէգ Տէր-Աստուածատրեանի անունը միշտ յիշում են մեծ համակրանքով. նրա ժամանակ բոլորովին գողութիւն չը կար: Տէր-Աստուածատրեան իր պաշտօնի մէջ արի էր. մանկութիւնից շփված լինելով թուրք տարրի հետ, գիտէր, թէ ինչ միջոցներով կարելի է զսպել թուրք աւազակներին: Ս.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷՆ

Ալեքսանդրիա, դեկտեմբերի 17-ին

Տխուր յիշատակներ.—Պարկեշտ պաշտօնեայ մը.—Անլոյծ խնդիր մը.—Իրաւունքի լուրջ ըմբռնում:

Հերու, երբ Ալեքսանդրիա մտայ, առաջին դէմս ելլողը պօլսեցի ծանօթ մը եղաւ, խնդրեց ինէ անկցի սարաֆի մը բերնէն ֆրանսերէն նամակ մը գրել Պանք Օթմանի տնօրէնին: Խեղճ մարդը Պօլսէն ալ փախստական, շարժուն կրպակը այդ հաստատութեան պատին մէկ անկիւնը դըրած լումայափոխութիւն կընէր, ու հիմա թող չէին տար հօն մնալ և հացի մը ստակ հանել: Աւելորդ է ըսել թէ մարդուն աղերսագիրը ապարդիւն մնաց ու ինքն ալ վռնտուեցաւ տեղէն: Պանք Օթմանը անօրէն հալածիչ մըն է ամեն հայու:

Աս պզտիկ դէպքը շատ մը տխուր յիշատակներ միտքս ձգեց: Դեռ քառասուն տարի առաջ աս անկցիները Թիւրքիոյ ամբողջ ելևմուտքը ափերնուն մէջ կը պահէին. եւրոպացին ներս մտաւ, ու մ՛ալ իր պատին տակն ալ ոտքի կայան մը չի թողուր աս հայուն: Ու աս անկցիներուն դժբաղդութեանը չեն հանդիպեր նաև Եգիպտոսի հայերն ալ, որոնք երբեմն տէր և իշխան աս երկրին, ասկէ ետքը հետքերնին իսկ աննշմար ձգելու սահմանուած են:

Ամեն օր երբ Մեհմէդ-Ալիի արձանին առջևէն կանցնիմ, հնութեան—ինչ ալ շատ հնութիւն եղաւ կեանք մը, որուն ժամանակակիցներն ենք—առասպելապատում զրոյցները կուգան թափառել մտքիս շուրջը: Աս վայրագ հանճարը օրին մէկը քիսէ մը ստակ—հինգ հարիւր ղուրուշ—կուզէ Պօլիս անկցի սարաֆ Երամ աղայէ մը: «Եթէ մեռնիմ, հելալ ըրէ» ըսելով կը մեկնի: Ու օր մըն ալ Եգիպտոսի փոխ-արքային տղան Պօլիս Երամին ընտանիքը կը փնտռէր: Քիսէ մը ստակը Մեհմէդ-Ալիի բարձրացումին պատուանդանն էր եղած. ու մարդը չէր մոռնար իրեն մատուցուած ծառայութիւնը. Երամի զաւակները «Մըրր սարաֆի» կըլլան ու Քարաքեհեա անունով կը ճանչըցուին: Ա՛լ անկէ ետքը ինչ «Հազար ու մէկ գիշերներ» ու վիպասանութիւն մը Երամեաններու կեանքը: Յետոյ: Բան մը, յիշատակ մը, որ հայ անցորդին բերնէն օրհնութիւն մը թռցնել տայ Քարաքեհեա անունին:

Հայ պաշտօնատարներու, հայ նախարարներու յիշատակներով լեցուն աս երկրին մէջ հիմա միայն Եաղուպ Արթին փաշա կը մնայ պաշտօնի գլուխ և քանի մը դատական պաշտօնեաններ: Քիչ մը ևս ու անոնք ալ կը լմննան: Վերջին կապը, որ կար եգիպտական իշխանութեան և Քարաքեհեա ու Նուպարի անուններու միջև, ան ալ ջնջուեցաւ: Նուպար փաշայի տղան, Պօղոս փաշա, իբր խտիւական իշխանութեան ներկայացուցիչ կը մասնակցէր եգիպտական երկաթուղիներու վարչութեան մէջ. քանի մը շաբաթ առաջ հրաժարական տալով մեկնեցաւ: Խախուտ իշխանութիւն մըն էր բաղդախնդիր Մեհմէդ-Ալիի հիմնած տէրութիւնը. փճանալու սահմանուած էր իր թողած ժառանգութիւնը. եւրոպացին եկաւ ու ոչնչացուց ինչ որ զուրկ էր տեւելու յատկութենէն: Վաղանցուկ ոսկեզօծ երազի պէս աներևութացաւ և հայկական ազդեցութիւնն ալ Եգիպտոսէն:

—

Այն օրը, որ այդ ազդեցութեան վերջին մնացորդը Եգիպտոսէն կը մեկնէր, նոյն օրն իսկ բարեկամ մը Գահիրէէն կը հաղորդէր ինծի հետևեալը. «Ասատուրը եռապատիկ ամսականով Ասուան գնաց»: Ու ետևէն մանրամասնութիւններ: Ո և է անձի մը ամսականին քանակը և պաշտօնին վայրը ինքնին հետաքրքրութեան բաւական նիւթ չեն ընծայեր կովկասեան օրագրի մը, ուստի կրնաք ենթադրել, թէ քրոնիկագիրը ասանկ յիշատակութեան մը համար իր արդարացուցիչ պատճառն ունենալու է: Յուսամ թէ չեմ սխալիր:

Գէորգ Ասատուրեան կեսարացի երիտասարդ մըն է, կորովի մարմնով, կորովի մտքով, կորովի բարոյականով: Պատանեկութեանը Պօլիս շատ տառապանքներ քաշելէ ետքը կըրցաւ Բարիզ երթալ, ու «Բոնդէշօսէ»-ի համբաւաւոր վարժարանէն երկրաչափի վկայականը առած Պօլիս վերադարձաւ: Հայ ճարտարագէտի մը համար Թիւրքիոյ մայրաքաղաքը զետեղուիլ դժուար է. երկաթուղիները օտարազգիներու ձեռքն են ու հանրային շինութիւնները կը զլացուին հայոց, մանաւանդ երբ հայ մը կորաքամակ խոնարհելու ընդունակ չէ: Ասատուրեան անցաւ Պուլկարիա 1894-ին. հօն երկու տարի պաշտօնավարելէն ետքը գնաց Բարիզ, անկէ Աւստրալիա, և յետոյ Եգիպտոս, ուր երկաթուղիներու վարչութեան մէջ պաշտօն ստանալով, շուտ-շուտ յառաջացաւ իր տաղանդին շնորհիւ: Այս տարուան սկիզբները Լուքսորի երկաթուղիներուն երկրաչափը նշանակուեցաւ շատ գոհացուցիչ ամսականով, ու ասպարէզն ալ առջևը բաց էր:

Պաշտօնին գլուխը անցնելէն քիչ ետքը ահա Ասատուրեանի խնդիր մը կը ծագի. շատ տարօրինակ խնդիր մը հանրօգուտ շինութիւններու վարչութեան մը մէջ: Ձեռնարկու մը Լուքսորի երկաթուղիներու շինութեան մէջ մաս մը բան իր վրայ առած էր մասնաւոր պայմաններով. գործը աւարտելէն ետքը իր տեղեկագիրը կը ներկայացնէ ընկերութեան երկրաչափ պ. Ասատուրին, որուն վաւերացումէն յետոյ միայն ընկերութիւնը կատարուած գործը ընդունելի պիտի համարի: Սակայն հայ երկրաչափը քննութենէ ետքը կը հաստատէ, թէ պայմանադրութիւնը ճիշդ չէ գործադրուած և խարդախութիւն եղած է: Ձեռնարկուն տեսնելով պ. Ասատուրեանի ընդդիմադրութիւնը, անոր հինգ հարիւր անգլիական ոսկի կը խոստանայ, իբր փոխարինութիւն անձայն անշշուկ վաւերացումի. բայց մերժումի կը հանդիպի: Մարդը ան ատեն կը դիմէ վարչութեան և զանգատելով երկրաչափին դէմ քննիչ կը խնդրէ: Ձեռնհաս նկատուած պաշտօնեայ մը կը խրկուի. անոր ափը՝ երեք հարիւր ոսկի դնելով ուզած տեղեկագիրը ստորագրել կուտայ ձեռնարկուն: Պ. Ասատուրեան կը բողոքէ, իր պատճառաբանութիւնները առաջ կը դնէ. վարչութիւնը գոհ կը մնայ, և իբր վարձատրութիւն անոր ուղղամտութեանը, ամսականին յաւելում և քանի մը ամսուան արձակուրդ կը խոստանայ:

Ու մինչ խղճամիտ պաշտօնեան կը պատրաստուէր արձակուրդը Եւրոպա անցընել, ահա պաշտօնանկութեան թուղթը իրեն կը հասնի: Երկաթուղիներու վարչութեան ներքանցքներուն մէջ ալ մեքենայութիւններ էին լարուեր: Շատ դէշ նախընթաց մը պիտի ըլլար հայու մը ըմբոստացումը կաշառքի դրութեան դէմ: Աս բաները եթէ Արևմը ալ հաստատուին. վերջ: Վտանգը սպառնալից էր այն բոլոր խեղճ եւրոպացիներուն, որոնք իրենց բաղդը շինելու եկած են հրապոյր երկրի մը մէջ: Ասատուրեան, սակայն, հանդարտ չի մնար, և խնդիրը կը պարզէ Գահիրէի ֆրանսերէն «Բրօկրէ» թերթին միջոցաւ, չարաչար հարուածելով երկաթուղիներու վարչական խորհուրդը: Ու միանգամայն դատարանի կը դիմէ իրեն եղած անիրաւութեան համար: Հարկ չի կայ անշուշտ ըսելու, թէ ամենուն բերանը միայն մէկ ածական մը կար Ասատուրեանի համար՝ «անխելք»: Ոչ մէկ եգիպտաբնակ մարդ՝ հայ թէ եւրոպացի—խալմը ինքնիրենը կիմացուի—կրնար իր խելապատակին մէջ սղմեցնել այն սոսկալի գաղափարը, թէ մարդ մը կրնայ հինգ հարիւր ոսկիի կաշառք մը մերժել ու միանգամայն իր բոլոր մտաւոր կարողութիւններուն տէրը համարուիլ: Ասատուրի ապագան ջախջախուած կը համարուէր. ծանօթներն ու բարեկամները կարեկից բարկութեամբ կըսէին՝ «ըրածը կը գտնէ»:

Եւ ըրածը գտաւ: Երկաթուղիներու ուրիշ գիծ մըն ալ կը շինուի Եգիպտոս, դէպի Խարթում:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Խարկօվ, դեկտեմբերի 13-ին

Թոյլ տուէք «Մշակի» միջոցով յայտնել հետեւեալը.

Օգոստոս ամսին Դարաչիչագում մի ներկայացում էին տուել և արդիւնքի կէսը յատկացրել էին ինձ: Ոչ մի տեղեկութիւն չունենալով այդ բանի մասին, ես յանկարծ ստանում եմ ժողոված գումարի կէսը—55 ր. 16 կ.: Բարոյապէս ինձ իրաւունք չը համարելով վերցնել այդ գումարը և բացի դրանից, ունենալով մի քանի յարգելի պատճառներ, ես հրաժարվեցի վերոյիշեալ գումարից և նոյեմբերի 20-ին վերադարձրի ներկայացումը ձեռնարկողներին: Ստանալով պատասխան, որ յետ ուղարկած գումարը լրիւ ստացված է, ես պարտք եմ համարում յայտնել այդ մասին ի գիտութիւն Երեւանի հասարակութեան:

Ուսանող՝ Լեւոն Մելիք-Օհանջանեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մեզ հաղորդում են, որ Թիֆլիսի հայոց Հրատարակչական ընկերութեան վարչութիւնը որոշել է Ս. Պօղոսեանցի գումարով հրատարակվելիք գրքերի շարքն սկսել առաջիկայ 1899 թւից: Ընկերութիւնն առաջին տարին կարող է ծախսել 1500 րուբլի այդ գումարից:

—

Արտասահմանի լրագիրներում կարդում ենք, որ Կ. Պօլսի հայոց պատրիարքը դիմեց սուլթանին, յայտնելով որ Վանի, Բիթլիսի և Դիարբէքիրի վիլայէթներում սով է տիրում և խնդրեց օգնել սովատանջ հայերին:

—

Մենք յայտնել էինք, որ մի պարոն՝ Ա. Իսահակեան, խնդիրք էր տուել երկրագործութեան մինիստրութեան՝ թոյլատրելու բանալ պանրի գործարան և պահելու անգօրական այծեր Կարսի նահանգի Զամարդաղ Հիւսէյն-աղա-իւրտ կոչված տեղում: Այդ խնդիրքը քննվեց երկրագործութեան մինիստրի լիազօրի դիւանատանը և որոշվեց ժողովել մանրամասն տեղեկութիւն յիշած տեղի մասին, թէ որքան նա բարձր է ծովի մակերեւոյթից, ինչ գիւղատնտեսական նշանակութիւն կարող է ունենալ շրջակայ ազգաբնակութեան համար: Մի և նոյն ժամանակ ցանկալի է համարվել, որ եթէ յանձնվի այդ հողը պ. Իսահակեանին, պահանջ դրվի, որ նա պահի և մերինոսի ոչխարներ:

—

Մեզ հաղորդում են, որ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութեան առաջարկութեամբ՝ դպրոցի մանկավարժական ժողովը պէտք է զեկուցում տայ, թէ ինչ միջոցներով կարելի է հարստացնել դպրոցի ուսումնական մասը: Նա առաջարկում է գրադարանը հարստացնել, կաբինէտները ճոխացնել և ուրիշ նպատակայարմար բարեփոխութիւններ մտցնել:

—

Պետերբուրգում նորերս կայացած ռուսաց բոլոր երկաթուղիների ներկայացուցիչների ընդհանուր ժողովում քննվեց մի առաջարկութիւն՝ կրօնական-բարոյական բովանդակութիւն ունեցող բոլոր գրքերի փոխադրութիւնը կատարել ձրիաբար: Ժողովը որոշեց իրաւունք տալ ս. Գրքի տարածման համար բարձրագոյն հաստատված ընկերութեան, անգլիական և օտար բիբլիական ընկերութիւններին՝ ձրիաբար փոխադրել ապրանքատար վագօններով այդ ընկերութիւնների հրատարակութիւնները մինչև 1200 պուդ քանակութեամբ՝ ամեն մի երկաթուղային ընկերութեան կամ ճիւղի գծով:

—

«Վօլֆի գործակալութեանը» հեռագրում են Պետերբուրգից. «Ի նկատի ունենալով որ ռուսաց հպատակները ևս արտաքսվում են Գերմանիայից, այստեղ լուր է տարածվել, որ ռուսաց կառավարութիւնը ևս իր կողմից մտադիր է նոյնը անել և Ռուսաստանում բնակվող գերմանացիների վերաբերմամբ, որոնցից շատերը ահագին հարստութիւն են դիզել: Եթէ այդ միջոցը գործադրվի նոյն իսկ մասամբ, Գերմանիան անհամար վնասներ կը ստանայ:

—

Պետերբուրգի լրագիրները հաղորդում են, որ զինաթափութեան համար գումարվող կօնֆերէնցիան շուտով կը գումարվի: Շուտով մեծ պետութիւններին հրաւէր կուղարկվի մասնակցելու կօնֆերէնցիային և կը հաղորդվի նրանց ծրագիրը: Թէ հրաւիրագիրը և թէ ծրագիրը արդէն մշակված են:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Ֆրանսիական այժմեան գործադիր օրէնքը, ինչպէս յայտնի է, ազատ է կացուցանում հանրապետութեան նախագահին և մինիստրներին դատարանին իբրև վկայ ներկայանալու պարտաւորութիւնից: Եթէ անհրաժեշտ լինի նրանց վկայութիւնը, մանաւանդ քրէական գործերում, դատարանը կարող է իր անդամների մէկի միջոցով, կամ ամբողջ կազմութեամբ, հարցաքննել նախագահին և մինիստրներին՝ նրանց բնակարանում: Այդպէս էլ արեց Ֆրանսիական վճռաբեկ դատարանը նորերս, երբ հարկ եղաւ լսել մինիստր-նախագահ Դիւպիւիի վկայութիւնը Դրէյֆուսի գործի առիթով: Այդ օրէնքը գոյութիւն ունի գրեթէ ամեն տեղ, բացի Անգլիայից և Շվէյցարիայից. բայց տարակոյս չը կայ, որ հանրապետական երկրում, ուր ամենքը հաւասար պէտք է լինեն օրէնքի առաջ, այդ օրէնքը անկանօնութիւն է կազմում: Այդ պատճառով պարլամենտի դեկտեմբերի 12-ի նիստում պատգամաւոր Սամբա առաջարկեց ջնջել օրէնսդրութեան այդ յօդուածը այն հիման վրա, որ ֆրանսիական բոլոր քաղաքացիները հաւասար են օրէնքի առաջ: Անհրաժեշտ է—ասաց պատգամաւորը—որ բարձրաստիճան անձինք հարցաքննվեն ճիշդ այն կերպով, ինչպէս և հասարակ քաղաքացիները: Անգլիայում Ուէլսի իշխանը վկայութիւն է տալիս դատարանի առաջ այնպէս, ինչպէս և ամեն մի անգլիացի: Սամբա պահանջեց, որ իր առաջարկութիւնը անյետաձգելի համարվի, բայց արդարադատութեան մինիստրը հակառակեց. պարլամենտը մերժեց անյետաձգութեան պահանջը:

—Ֆրանսիական զինուորական մինիստր Ֆրէյսինէ հրամայեց տնային բանտարկութեան ենթարկել այն բոլոր օֆիցէրներին, որոնք մասնակցեցին «Libre Parole» լրագրի բացած հանգանակութեանը յօգուտ տիկին Անրիի:

—Հաւիզ-փաշան՝ սուլթանի ադիւտանտ Գանիբէյին սպանողը, դեռ ևս չէ կալանաւորված: Սուլթանը, ասում են, հրամայեց 1000 ոսկի պարգև տալ Հաւիզին բռնողին:

—Դեկտեմբերի 15-ին պապը առանձին ունկնդրութեան ընդունեց Վատիկանի պրուսական դեսպան բարօն Ֆօն-Րօտենհամին, որը յանձնեց պապին իր հաւատարմաթղթերը: Պապը շնորհակալութիւն յայտնեց, որ Վիլհէլմ կայսրը հող ընծայեց կաթօլիկներին Երուսաղէմում:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 23 դեկտեմբերի: Դեկտեմբերի 22-ին, Պավլօվսկօե զինուորական դպրոցի հարիւրամեայ յօբելեանի նախընթաց օրը, Պետրօպավլօվսկի տաճարում հոգեհանգիստ կատարվեց Կայսերական զինուորականների որբանոցի հիմնադրի՝ Կայսր Պավէլ I-ի և Ալէքսանդր II-ի ու Ալէքսանդր III-ի համար: Ինչպէս յայտնի է, վերջը այդ որբանոցը կերպարանափոխվեց Պավլօվսկի կադէտների դպրոցի և Պավլօվսկի իգական ինստիտուտի: Տաճարն եկան Պավլօվսկօե զինուորական դպրոցի իւնկէրները և օֆիցէրները, Սէն-Սիրեան դպրոցի պատգամաւորութեան անդամները և Պավլօվսկի ինստիտուտի աշակերտուհիները, թւով 100 հոգի: Կէսօրից յետոյ, 2 ժամին, Ձմերային պալատի կօնցէրտային դահլիճում տեղի ունեցաւ, Թագաւոր Կայսրի Բարձրագոյն ներկայութեամբ, նոր դրօշակի կպցնելը, որ Բարձրագոյն շնորհված է Պավլօվսկօե զինուորական դպրոցին՝ նրա 100-ամեայ յօբելեանի առիթով: Երեկոյեան 7 ժամին Պավլօվսկօե զինուորական դպրոցի եկեղեցում կատարվեց հսկումն: Դրանից առաջ դպրոցի գլխաւորը կարդաց Սէն-Սիրեան դպրոցի գլխաւորի նամակը, որի մէջ նա խնդրում է դպրոցից՝ ընդունել բրօնզեայ արձան և այն համոզմունքն է յայտնում, որ անփոփոխելի բարեկամութիւն կը շարունակվի Պավլօվսկօե զինուորական դպրոցի և Սէն-Սիրեան դպրոցի մէջ: Իւնկէրները հիացմունքով ընդունեցին նամակը:

Հրատարակված է Թագաւոր Կայսրի Բարձրագոյն հրովարտակը Պավլօվսկի ինստիտուտին նրա 100-ամեայ յօբելեանի առիթով և Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդօրօվնայի հրովարտակը Մեծ Իշխանուհի Ալէքսանդրա Եօսիֆօվնայի անունով նոյն առիթով:

ԿԱՅԻՐԷ, 23 դեկտեմբերի: Սուդանից հաղորդում են, որ հոկտեմբերի 24-ին Գեդարեֆի մօտ անգլօ-եգիպտական զօրքերից ջարդված դերվիշների առաջնորդ Ահմեդ-Ֆէդիլ գնաց դէպի հարաւ և դիտաւորութիւն ունի շուտով անցնել Կապոյտ Նեղոսով եգիպտական սահմանի միւս կողմը: Կիտչէնէր դուրս եկաւ իր զօրքերով, որոնք կը գործեն խալիֆի դէմ:

ՄԱԴՐԻԴ, 23 դեկտեմբերի: Գեներալ Րիօս հեռագրում է. «Հասայ Մանիլիա, հեռացնելով բոլոր զօրքերը Վիզայեան կղզիներից և Մինդանաօի հիւսիսից, օղը թողնելով 14 ամրութիւններ. Մանօ լճի մակոյկների մի փոքր նաւատորմ և զօրքեր կենտրօնացած են Զամբօանգում:

ՄԱՆԻԼԻԱ, 23 դեկտեմբերի: Ապստամբները զինաւորվում են ամերիկացիներին դիմադրելու համար:

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ, 23 դեկտեմբերի: Կառավարութիւնն շտապեցնում է օգնական զօրքերի ուղարկելը Ֆիլիպպեան կղզիները, որպէս զի այդ օգնական զօրքերը կարողանան ճանապարհ ընկնել երկու շաբաթից յետոյ:

ԲՈՒԴԱՊԷՇՏ, 23 դեկտեմբերի: Մենամարտը տեղի ունեցաւ Բանֆիի և Գօրանսկիի մէջ: Հակառակորդները երկու անգամ միմեանց վրա ատրճանակներ դատարկեցին: Ոչ մէկը չէ վիրաւորված:

ԼՕՆԴՕՆ, 23 դեկտեմբերի: «Morning Post» հաղորդում է, որ Խանկօուից երկիւղալի տեղեկութիւններ են ստացվում. անկարգութիւնները Սի-Զուան, Խունան և Խուպէ նահանգներում ա-

---

Ատ գծին վարչութեան անգլիացի նախագահը ասբոլոր պատմութիւնները լսելով, յանկարծ օրին մէկը կը հրաւիրէ Ասատուրեան՝ Ասուայի գծին շինութեան իբր երկրաչափ, եռապատիկ ամսականով, բնակարանի և ուտեստի ծախքն ալ ընկերութեան վրայ: «Ասանկ ուղղամիտ պաշտօնեայ մը Արեւելքի մէջ եզական նորութիւն մըն է, ձեռքէ փախցնելու չէ», բսած է անգլիացին:

Ազգային աւանդութիւն մը ունինք, որ կը պատուիրէ միշտ բարիք ընել. «աղեկութիւնը ըրէ. աս աշխարքն ալ չէ նէ, անդին աշխարհը դէմդ կ'ելլէ», բսած են մեր հինները: Հայ ժողովուրդը պահպանող բարոյական ուժերէն մէկն ալ փորձառութեան աս խրատն է: Պարկեշտութիւնն ալ բարերարութեան պէս է, չի կորսուիր. օր մը չէ օր մը դէմդ կ'ելլէ ու կը փոխարինէ քեզի: Զը սիրենք ու չը տարածենք այն յոռետես խմաստասիրութիւնը, որ չարին, գէշին, անպարկեշտին յաղթանակը միշտ ապահովուած կը համարի: Երիտասարդութեան կրակին մէջ, երբ դեռ կեանքի փորձառութիւնը կը պակսէր, մեզմէ ոմանք այդ յոռետեսութեան հոսանքէն մղուած իրենց զայրոյթը շատ գրուածներու մէջ բերին, բայց կեանքի փորձառութիւնը կը հաստատէ հին իմաստութեան ճշմարտութիւնը: Մեր յոռետեսութիւնը սահմանափակենք չարութեան, անպարկեշտութեան միայն առժամեայ յաջողութիւն մը տեսնելու մէջ. ու աշխատինք այդ յաջողութեան ժամանակամիջոցը օրէ օր աւելի կարճեցնել, մինչև անհետանայ:

Եգիպտոս երբ խղամական հին փտած իշխանութիւնն անհետանալու վրայ է, մեզի համար բարեյաջող սկզբնաւորութիւն մըն է, որ անգլիացին իր առաջին հանդիպած հայը տաղանդաւոր ու պարկեշտ մէկը կը գտնէ: Հայ ժողովուրդը արեւելեան կիսավայրենի կառավարութիւններուն մէջ կարեւոր տեղ մը կրնար գրաւել, բաղդատաբար իբր աւելի քաղաքակիրթ ժողովուրդ. բայց երբ արեւմտեան վարչութիւնը կերեւի տեղ մը, հոն հային ալ անհետանալու դատապարտուած է, ինչպէս Պօլիս սեղանաւորութեան և ուրիշ գործերու մէջ, վասն զի գիտութիւն ու շատ անգամ ալ բարոյականութիւն կը պակսին մեզի: Դրականապէս բան գիտցող և ուժեղ բարոյականով օժտուած սերունդ մը պատրաստելով է, որ նոյն իսկ մեր բնիկ երկրին մէջ պիտի կրնանք քաղաքակրթութեան մրցումին տոկալ և կեանքի պայքարներէն յաղթական դուրս ելնել:

—

Հանրային կեանքին մէջ ալ պարկեշտ մարդը միշտ յաղթական դուրս կ'ելլէ. աս ալ ճշմարտութիւն է. թէև տառապի, չարչարուի, բայց ժամանակաւորապէս է ինչ որ ալ կը քաշէ. և առանց հալածանքի դրոշմին պարկեշտութիւնն իր նշանակութենէն կարծես բան մը կը կորսնցնէ: Իբր հանրային պարկեշտ մարդ՝ չէ՞ որ Իզմիրլեան Մատթէոս պատրիարքը այսօր հալածուած աքսորական մըն է. և սակայն չեմ կարծեր, որ ոչ ինքը զղջայ և ոչ ալ իր բարեկամները գանգատին: Հալածանքը ինքն իր հետը քաղցրութիւն մը կը բերէ, որ կեանքի ուրիշ ո՛ և է հրապոյրէ կարելի չէ սպասել: Հալածուած հանրային մարդը ինքզինքը սովորական տափակութիւններէ վեր բարձրութեան վրայ կը զգայ, ուր աւելի մաքրենի օդ մը կը շնչէ և կը կազդուրի: Հիմա Երուսաղէմի մէջ ունինք երեք հալածուածներ՝ Իզմիրեան պարազլուխ, ու հետը՝ Շիշմանեան Ղեւոնդ եպիսկոպոս և Խարախանեան Ներսէս վարդապետ: Առաջինը փրկելու ջանքեր կ'ըլլան, բայց Պօլսոյ պատրիարքարանին զիմադրութիւնը անյաղթելի խոչընդոտ մը կ'երևի ազգային փափաքներուն իրականացումին դէմ:

Գարնան ասկէ վերջին նամակս կը գրէի «Մըշակին» Իզմիրլեանի Եգիպտոսի առաջնորդական ընտրութեան մասին ու կը մեկնէի Եւրոպա. ձեզ վերադարձիս խնդիրը կը գտնեմ հոն, ուր կը գտնէի: Եւ սակայն այդ ժամանակամիջոցին աշխարհիս մէջ մանր-մունր բաւական դէպքեր պատահեցան: Ամերիկա Սպանիան ջախջախեց, Քուպա փրկուեցաւ, Կրետէ ազատեցաւ, անգլիացիները Խարթումը առին, Վիլհէլմ կայսրը Արևելք գնաց, իսկ մեր պատրիարքարանը դեռ կարող չեղաւ եպիսկոպոսի մը առաջնորդական ընտրութեան խնդրին համար որոշում մը տալ. ինչ որ թերևս նոր ապացոյց մը ըլլայ, թէ մեծութիւն կամ պզտիկութիւն ինքնին գոյութիւն չունին և մեր զգայարանքներու ցոլացումներն են: Ինչ որ մեծ կը կարծուի՝ կրնայ պզտիկ ըլլալ, և ինչ որ պզտիկ՝ մեծ:

Բայց աւելի լրջօրէն խօսելով, Իզմիրլեանի եգիպտական առաջնորդութեան խնդրին արդի վիճակն աւելի «Մշակին» Դրողի մը Օրագրին սահմաններուն մէջ ըլլալ կը թուի, քան թէ ընթացիկ կեանքի քրոնիկին: Դառնութիւններ կան, որոնց սփոփումը միայն սրտցաւ հեգնաբանութենէ պէտք է յուսալ: Հեգնաբան չէ սակայն ով որ կ'ուզէ. ուրեմն շրջանակէ դուրս չելլեմ:

Հիմա պատրիարքարանը Եգիպտոսի ազգային պաշտօնական մարմիններէ կը պահանջէ այն համբակատարութիւնը, որ մարդասպանութեան պատրաստուող մը պիտի կրնար հայցել իր զոհէն, անոր առաջարկելով.

—Բարեկամս, ես քեզի պիտի սպաննեմ. ձեռքէս ազատելու ճար չի կայ: Բայց անանկ ալ պիտի մեռնիս, ասանկ ալ, ինձի ինչու գէշութիւն ըլլայ: Ձերբակալուիմ, վարկս կոտրի. չեմ ծանրանար ուրիշ աւելի լուրջ հետեւանքներու վրայ: Ինձի պատահած չարիքներէն քեզի օգուտ մը կայ. դուն կ'ողջնաս: Ուրեմն քանի որ պիտի մեռնիս, առ աս սուրը և այնքան բարի եղիր, որ ձեռքովդ ինքզինքդ սպաննես: Հաւատա, որ մեծ ձանձրոյթէ մը ինձի ազատած կ'ըլլաս: Բրած բարիքդ չեմ մոռնար:

Այս լրջախոհ տրամաբանութեամբն է, որ Պօլսոյ պատրիարքարանը կը խօսի Եգիպտոսի հայոց.

—Մենք պիտի բեկանենք ձեր առաջնորդական ընտրութիւնը, կ'ըսեն. անով ձեր ազգային իրաւունքները պիտի սպաննենք, աս գիտցէք: Բայց գիտցէք, որ աս սպանութենէն մեզի ալ կրնայ վնաս գալ: Ամբողջ ազգը պիտի տեսնէ, թէ մենք՝ փաշաներս, պէյերս, էֆէնդիներս, գըլուխնիս ունենալով սուլթանին սիրելի պատրիարք մը, չենք կրնար ազգին էն տարրական մէկ իրաւունքն անգամ յարգել տալ: Ա՛լ մեր վարկը բոլորովին կը կոտրի. և ուրիշ ծանր հետեւանքներ ալ կրնան առաջ գալ: Ձեզի օգուտ մը կա՛յ մեզի ըլլալիք չարիքներէ. ուստի կաղաչենք դուք ձեր ձեռքովը ինքնասպան եղէք: Մեզի մատուցանելիք ձեր այս բարիքին տակը չենք մնար:

Խնդիրն այս վիճակին մէջ է: Կ. Պօլսոյ պատրիարքարանը պաշտօնագրով մը կը պահանջէ Գահիրէի և Ալէքսանդրիոյ ազգային վարչութիւններէն բեկանել Իզմիրլեանի ընտրութիւնը, որպէս զի ինք՝ պատրիարքարանը՝ այդ բեկանումը կատարելու տխուր հարկին մէջ չի գտնուի: Իսկ Գահիրէի և Ալէքսանդրիոյ վարչական մարմինները որոշեցին գրել թէ՝ «ինչ որ ընտրած են, ընտրած են: Իրենց կատարած գործողութեան մէջ ո՛ և է ապօրինաւորութիւն տեղի չէ ունեցած: Իսկ պատրիարքարանն երբեք չըջաբերականով մը նախորդ պատրիարք Իզմիրլեան Մատթէոս արքեպիսկոպոսը ո՛չ բանադրած էր, ո՛չ ալ քաղաքական դատապարտեալ մը հռչակած էր, քաղաքացիական իրաւունքներէն զրկուած: Հետեւաբար Եգիպտոսի երեսփոխանական ժողովը օրէնքի գծուծ սահմաններուն մէջ գործած ըլլալով, կարող չէ պատրիարքարանի կամակայութեան առջև տեղի տալ»:

Ինչպէս կը տեսնէք՝ Օրէնք, Իրաւունք, Արդարութիւն բառերը լոկ իբր գրական բացատրութիւններ չեն նկատուիր կարգ մը հայերու կողմէ. իրական նշանակութիւն մը կը տրուի անոնց: Իցէ՛ թէ Պօլսոյ կեդրոնական վարչութիւնն ինքն ալ աս նշանակութիւնը ըմբռնէր, ապա թէ ոչ ինքն իր նշանակութիւնը պիտի կորսնցնէ: Եթէ միայն նշանակութիւնը կորսնցնէր:

***

ճում են: Այրի կայսրուհին սահմանափակում է փոխ-արքաների իշխանութիւնը: Ապստամբներին ճնշելու համար Խուպէ ուղարկված կայսերական զօրքերը փախան թշնամու առջեւից:

ՄԱԴՐԻԴ, 23 դեկտեմբերի: Գեներալ Րիօս հեռագրում է Մանիլլիայից, որ Բալաբակում բսպանված են բոլոր գերի սպանիացիները, բացի կանանցից:

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱ

Դեկտեմբերի 22-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ	. 93	ր. 80 կ.
Բերլինի վրա 100 մարկ „ „	. 45	„ 72⅝ „
Պարիզի վրա 100 ֆրանկ „ „	. 37	„ 17⅝ „
Պօլուիմպերիալ . . .	—	„ — „
Մաքսային կուպօններ . .	—	„ — „
Բօրսային դիսկօնտ . . .	6¹/₄	„ 7¹/₂ „
4% պետական ընտա . .	101	„ — „
4% ներքին փոխառութեան .	100¹/₂	„ — „
3¹/₂% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	95	„ — „
4¹/₂% վկայակ. գիւղ. հող. բանկի .	100	„ — „
Ներքին 5% առաջին փոխառութ. .	299¹/₄	„ — „
Նոյնը „ երկրորդ — .	262	„ — „
5% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի.	221	„ — „
5% պետական երկաթուղ. ընտա .	—	„ — „
Պետերբ. քաղ կր. ընկ. օբլ. 5% .	100	„ — „
Մոսկվայի քաղաք. կր. օբլիգացիաներ.	101	„ — „
Օդէսայի — — .	100	„ — „
Թիֆլիսի — — .	100	„ — „
Թիֆլիսի կալ. բանկի 6% — .	—	„ — „
Նոյնը — — 5% — .	100	„ — „
Քութայիսի կալ. բանկի. 6% .	101	„ — „
Նոյնը — — 5% .	100	„ — „

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատար.՝ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԺԱՌԱՆԳՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

—

Մարդատար № 1 գնացքը դուրս է գալիս ԲԱԳՈՒԻՑ դէպի ԹԻՖԼԻՍ ցերեկվայ 4 ժամին և 15 րոպէին. Թիֆլիս է հասնում առաւօտեան 8 ժամ 38 րոպէին: դուրս է գնում ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի ԲԱԹՈՒՄ առաւօտեան 9 ժամ և 20 րոպէին, Բաթում է հասնում երեկոյեան 8 ժամ և 52 րոպէին:

Մարդատար № 3 գնացքը դուրս է գալիս ԲԱԳՈՒԻՑ դէպի ԹԻՖԼԻՍ՝ երեկոյեան 10 ժամ 50 րոպէին. Թիֆլիս է հասնում երեկոյեան 5 ժամ և 9 րոպէին: Դուրս է գնում ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի ԲԱԹՈՒՄ՝ երեկոյեան 6 ժամ 10 րոպէին. Բաթում է հասնում առաւօտեան 7 ժամին:

Մարդատար № 2 գնացքը դուրս է գալիս ԲԱԹՈՒՄԻՑ դէպի ԹԻՖԼԻՍ՝ առաւօտեան 8 ժամ 30 րոպէին. Թիֆլիս է հասնում երեկոյեան 8 ժամ 30 րոպէին: ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի ԲԱԳՈՒ է դուրս գալիս՝ երեկոյեան 9 ժամ 15 րոպէին. Բագու է հասնում ցերեկվայ 12 ժամ 59 րոպէին:

Մարդատար № 4 գնացքը դուրս է գալիս ԲԱԹՈՒՄԻՑ դէպի ԹԻՖԼԻՍ երեկոյեան 8 ժամ 40 րոպէին. Թիֆլիս է հասնում առաւօտեան 9 ժամ 55 րոպէին: ԹԻՖԼԻՍԻՑ դէպի ԲԱԳՈՒ է դուրս գալիս առաւօտեան 11 ժամ 20 րոպէին. Բագու է հասնում առաւօտեան 5 ժամ 42 րոպէին:

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հ.

Կ. Մ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—11—12 ժ. կանանց հիւանդ.

Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—12—1 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի և կրծքի հ.

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1¹/₂ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ—1¹/₄—2¹/₄ ժ. ներքին և միսեռական հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

Վ. Մ. ՄԱԽՎԻԼԱՁԷ—5—6 ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Ա. Ն. ՇՊԱԿՕՎՍԿԻ—6—7 ժ. նեարդային (ելեկտրաբուժութիւն), վեներական և մորթի հ.

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—6¹/₂—7 ժ.

Տ. Ի. ՌՈՒԴԵՆԿՕ հիւանդանոցումը քիմիական և խոշորացուցական հետազօտութիւններ է անում մէզի, խխի, արեան, կաթի և այլն:

Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

70—150 Բժշկապետ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
ԹՈՒՐԲԷՆ ԲԵՐԲԵՐԵԱՆԻ
ՀԱՅՈՑ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐԸ

Մասն I.

(Կրիտիկական անալիզ)

Գինը 20 կ. դիմել Թիֆլիսի Կենտրօնական գրավաճառանոց և Բագու եղբ. Թառայեանցների գրավաճառանոց: 4—5

ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

վաճառվում են հետեւեալ նոր գրքերը և հրատարակութիւնները.

	Ր.	Կ.
ՏԱՂԱԻԱՐԵԱՆ. Առողջապահութիւն առանին և ի պետս երկր. վարժարանաց. Կ. Պօլիս 1898 թ. .	2	—
» Մանրէաբանութիւն Կ. Պօլիս 1898 թ.	—	75
» Ծագումն հայ տառից. 1896 թ.	1	—
ՏԷՐ-ՂԵՒՈՆԴԵԱՆՑ Ն. Մայրենի լեզուի քերականութեան տարրքը ա և բ մասը. Թ. 1898 թ.. .	—	50
ԴՕՔ. Վ. ՊԼԱՏ. Բժշկի նամակները երիտասարդ մօրը. գերմ. փոխ. Տ. Ջիլինգարեան. Ա. 1898 թ. .	—	50
ԱՏՐՊԵՏԵԱՆ. Քու եղիկ. վէպ. Շիրակեցիների կեանքից. Թ. 1898 թ. .	—	30
ՍՕԼՕՎԵԱՆ. Կոտրված սիրտ. վէպ Մ. 1898 թ.	—	40
ԼԱՆԳՍՏՐՕՏ. Մեղուներ. Թ. 1898 թ. .	—	15

(հ.) 3—5

Ես, Շուշանիկ Ուչունչեանս, այրի, գաղթական, 5 երեխաներով, որոնց մեծը՝ 15 տարեկան, գտնվում ենք թշուառ վիճակի մէջ, սոված. չունենք ոչ մի հոգատար. չունենք փայտ, ածուխ: Խնդրում ենք գթառատ անձանց օգնութիւն հասցնել մեզ: Հասցէն իմանալ «Մշակի» խմբագրատան:

2—3 Շուշանիկ Ուչունչեան

Ննջեցեալ Ոորերս վերանորոգված Նաւթլուղի Հայոց սուրբ Գէորգ եկեղեցւոյ օծումը տեղի կունենայ սոյն դեկտեմբերի ամսի 27-ին, առաւօտեան 10 ժամին: 2—3

Խ. ՄԱԼՈՒՄԵԱՆ
„ՄՏՔԻ ՄՇԱԿԸ“

(Մնում են փոքրաթիւ օրինակներ)

ԳԻՆԸ 50 ԿՕՊԷԿ

Դիմել «Մշակի» Խմբագրատուն:

6—8

ԲԺԻՇԿ Յ. Յ. ՂՕԿԻԵԼՕՎԸ

Ընդունում է՝ վեներական, ախտական, մորթու և ներքին հիւանդութիւն ունեցողներին՝

Առաւօտեան 9—12 ժամը

Երեկոյեան 5—7 ժամը:

Առանձին ընդունելութիւնը, ներքին և մորթու հիւանդութիւն ունեցողների համար՝ 12—1 ժամը: Խիմիօ-միկրօսկօպային գործողութիւն՝ խուրխի, մէզի, արեան և ախտական հիւանդութիւնների: Գանօվսկայա փողոց, տուն Մարգարօվի, № 31: 9—20

ԼՈՒՄԱՑ
ԳԱԲՕԻ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Վէպ Թիֆլիսի կեանքից:

ԳԻՆՆ Է 60 Կ.

Վաճառվում է Թիֆլիսում՝ Կենտրօնական և Զ. Գրիգորեանցի Կովկասեան գրավաճառանոցներում: Դիմել ուղղակի այդ գրավաճառանոցներին: 1—10

ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒԻ դպրոցում լուացքարանի դասընթացը կը սկսվի 1899 թուի յունվարի 8-ից: Գանօվսկայա փողոց, տուն № 25: 2—3

ՆՈՒԷՐ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻՆ

Կենտրօնական և Կովկասեան գրավաճառանոցներում վաճառվում են.

1)	«Վայրի կարապներ» (սպառված) . .	8
2)	«Առաջին վիշտ» (սպառված) . .	10
3)	«Անտառապահը»	12
4)	«Աշխէնն ու Մարգարիտը» . .	10
5)	«Աղքատի բախտը» . . .	5
6)	«Գոհարիկն ու Աստղիկը» . .	10
7)	«Նելլօն և Պատրաշը» . . .	10
8)	«Գիւղում»	20
9)	«Կենդանի է արդեօք» . . .	8

2—3

ԲԺ. ՎԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ
ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ՝

մասնագիտաբար բղի, կոկորդի, քթի և ականջի հիւանդութիւններով:

Առաւօտեան 9—12 ժ.

Երեկոյեան 4—7 ժ.

Գօլօվինսկի պրօսպ. № 28, տ. Աղամօվի:

6—15

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՈՒՍՊՐԱՎԱՆ

յայտնում է ի գիտութիւն հասարակութեան, որ ծաղկահատութիւնն ու կրկնապատուաստումը քաղաքային հիւանդանոցի բոլոր 3 բաժանմունքներում, այն է՝ Կենտրօնականում (Մուխրանսկայա փողոց, տուն Տէր-Յովսէփեանի), Հավլաբարի բաժանմունքում (Կախետինսկայա փ. տուն Տէրտէրօվի) և Խարփուխի բաժանմունքում (Վօրօնցօվսկայա փ. տուն Եղիզարօվի) տեղի կունենան նաև կիրակի օրերը՝ առաւօտեան 9 ժամից մինչև 11-ը: 3—3

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ie
ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի նաւագնացութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ, սկսած յունվարի 25/6-ի չորեքշաբթիից,

Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզօն, Սամսօն և Պօլիս: Մեկնում է Բաթումից՝ չորեքշաբթի, 6/18 յունվարի ՄԻՆԳՐԵԼԻ շոգենաւը, նաւապետ ՇԵԼՏ: Եւ այսպէս շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ:

Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից պակաս գներով:

Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակատարներին՝

ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ—պ. Վիկտոր դ'Արնօին, Նաբէրէժնայա: ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ—պ. Օ. Գ. Բարեկենդանեանին, Սիօնի փող. նախկին Արծրունու քարվանսարա: ԲԱԳՈՒ—պ. Ս. Դիլդարեանին, Կոլիւբեակինսկայա հրապարակ: ՆՕՎՕՐՕՍՍԻՅՍԿ—պ. Մելխիոր Հերշենրօդերին: (ե. հ. չ.) 18—20

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

НА ГРУЗИНСКУЮ ЕЖЕДНЕВНУЮ ЛИТЕРАТУРНО-ПОЛИТИЧЕСКУЮ ГАЗЕТУ

„ИВЕРІА“

НА 1899 ГОДЪ.

Подписная цѣна газеты съ доставкой и пересылкой:

на 12 мѣсяцевъ	10 р. — к.	на 6 мѣсяцевъ	6 р. — к.
„ 11 „	9 „ 50	„ 5 „	5 „ 25 „
„ 10 „	8 „ 75	„ 4 „	4 „ 75 „
„ 9 „	8 „ —	„ 3 „	3 „ 50 „
„ 8 „	7 „ 25	„ 2 „	2 „ 75 „
„ 7 „	6 „ 50	„ 1 „	1 „ 50 „

За границу на годъ 17 руб., на полгода 9 руб. 50 коп.

За перемѣну адресовъ уплачивается: иногороднаго на иногородный—40 коп., городскаго на иногородный—1 руб.

Подписка принимается не иначе, какъ съ перваго числа каждаго мѣсяца.

Подписка и объявленія принимаются въ Тифлисѣ, въ помѣщеніи редакціи, Николаевская, 21.

Иногородные обращаются съ требованіями:

Тифлисъ. Въ редакцію газеты „ИВЕРІА“.

Редакторъ-издатель князь ИЛЬЯ ЧАВЧАВАДЗЕ. 2—3

ՎԱՃԱՌԱՀԱՆՎԵՑ ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ
ԹՈՒՐՔԻԱՅՈՒՄ ՎՆԱՍՎԱԾ ՀԱՅԵՐԻՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ, ՆՈՐԻՑ ՄՇԱԿՎԱԾ ԵՒ ԼՐԱՑՐԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՆԸ ՃԱՆԱՊԱՐՀԱԾԱԽՍՈՎ, 3 Ր. 70 ԿՕՊԷԿ

2-ое вновь обработанное и дополненное изданіе
ЛИТЕРАТУРНО-НАУЧНАГО СБОРНИКА
„БРАТСКАЯ ПОМОЩЬ ПОСТРАДАВШИМЪ ВЪ ТУРЦІИ АРМЯНАМЪ“.

Въ настоящее удешевленное изданіе, содержащее болѣе 140 статей разнообразнаго содержанія въ прозѣ и въ стихахъ, вошло болѣе 40 новыхъ, знакомящихъ съ одной стороны съ ужасающими бѣдствіями турецкихъ армянъ, а съ другой—съ бытовыми и культурными условіями жизни армянъ въ прошломъ и въ настоящемъ. Къ книгѣ приложены двѣ отдѣльныя большія группы (болѣе 100 человѣкъ) армянъ-переселенцевъ, снятыя съ натуры, а также болѣе 150 рисунковъ (40 новыхъ), въ томъ числѣ многіе въ цвѣтныхъ краскахъ и два: „Рѣзня армянъ въ Требизондѣ 1895 г.“ И. К. Айвазовскаго и „Весенняя буря“ Магдесіана, въ три тона.

Цѣна 3 р., съ пересылкой 3 р. 70 к.

Складъ въ конторѣ *Русскихъ Вѣдомостей* и въ книжн. магаз. Карбасникова на Моховой.

NB. Лица, не окончившія счетовъ по 1-му изданію «Братской помощи», благоволятъ поспѣшить окончаніемъ таковыхъ.

Покорнѣйшая просьба къ изданіямъ, сочувствующимъ цѣли сборника, перепечатать настоящее объявленіе.

7—10 Завѣд. ред. Гр Джаншіевъ

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Հեղինակ «Ձեռնարկի առեւտրական և գործարանական հաշուապահութեան

ՈՒՍՈՒՑԱՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է

Երկու սեռի անձանց՝ 4 ամսվայ ընթացքում հաշուապահութիւն գործնականապէս, երաշխաւորելով, և եղած դէպքերում յանձն է առնում պաշտօնի առաջարկել:

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ

Ա) Կրկնակի իտալական հաշուապահութիւն ըստ ամենայն առեւտրական ճիւղերի, հանդերձ նաւթային արդիւնաբերական և կերոսինի գործարանական հաշուետուութեան:

Բ) Առեւտրական թուաբանութիւն:

Գ) Առեւտրական նամակագրութիւն:

Դ) Գեղագրութիւն և ամենավատ ձեռքերի ուղղելը:

Պարապմունքներն սկսվելու են 1899 թուի յունվարի 15-ից, ճաշից յետոյ և պարբերաբար շարունակվելու են իւրաքանչիւր ՉՈՐՍ ամսից յետոյ. իսկ կիրակի օրերը լինելու են առանձին գործնական պարապմունքներ:

Ցանկացողները թող դիմեն դրաւոր կամ անձամբ 3 ժամից մինչև 5 ժամ երեկոյեան, ՍՕԼՕԼԱԿ, Սերգիեվսկայա փողոց, տուն Լիսիցեանի, № 20:

Վերոյիշեալ հաշուապահութեան ձեռնարկը ծախվում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, Խիզդեկէլի գրավաճառանոցում և հեղինակի մօտ, և Ռուսաստանի բոլոր յայտնի գրավաճառանոցներում: ԳԻՆՆ Է 3 ր. 50 կոպէկ: Օտարքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պոստի ծախս վճարելու: (ե. հ. չ.) 8—20